

FIKA 'A'AHĪ			

FIKA SIVI									

SIVI MA'Ā E KALASI VALŪ

2016

LEA FAKA-TONGA

PEPA FEHU'I MO E TALI

Taimi: Houa 'e 2

TU'UTU'UNI

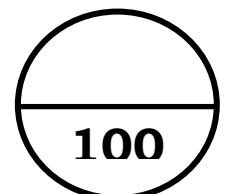
1. 'Oku vahevahe 'a e pepā ni ki he VAHE 'e **NIMA** 'o anga peheni.

VAHE I	:	Laukonga Mo e Faka'uhinga Lea	Maaka 20
VAHE II	:	Lea Tonga	Maaka 15
VAHE III	:	Palōveape	Maaka 15
VAHE IV	:	Kalama	Maaka 35
VAHE V	:	Fatu Tohi	Maaka 15

2. Hiki ho **FIKA SIVI** 'i he puha 'oku 'i 'olunga 'i he tafa'aki to'omata'ū pea mo ia 'i he peesi 19.
3. Tali **KOTOA** 'a e **VAHE I** ki he **VAHE V** 'i he pepā ni.
4. Ngāue **MA'Ā** mo **MAAU**.

KĀTAKI 'O TĀNAKI 'A E PEPA SIVI' NI KI HE FAISIVI' HE 'OSI 'A E SIVI'.

MAAKA FAKAKĀTOA

VAHE I

LAUKONGA MO TALI FEHU'I

(MAAKA 20)

KONGA A: Tali Fili (Maaka 10)

Lau e konga tohi' ke mahino pea tali 'a e ngaahi fehu'i 1-7.

Na'e kamata leva hono ha'alo mo hono tohi 'o e lou'akau'. Na'e ngāue'aki e nge'esi pipi mo e nge'esi kahi. 'Oku pehē ko hono tupu'anga ia 'o e lea Tonga, ko e **tākanga 'a pipi mo kahi** – Ko e hanga ki he ngāue fakataha 'a e ongo nge'esi fingota' ni. Ka 'o ka au kehekehe 'a e fe'unu' pea 'oku fetukuaki leva 'a e kau lālānga' 'o pehē 'e he taha, ko e nge'esi pipi' 'oku kovi', kae pehē 'e he taha ko e nge'esi kahi' 'oku kovi'.

Ko e taimi' ni kuo tau ngāue'aki e la'i kapa' pe tāpuni 'o ha nge'esi kapapulu 'o ngaohi mei ai e kapa tohi'. Na'e tohi ua pe tohi tolu e lau'i lou'akau' pea na'e tohi ke lahi kae toki kamata hono lālānga'.

Ko hono kamata 'o e lālānga', na'e ui ko e fatu. 'I he a'u 'a e fatu', na'e ui ia ko e 'uluaki hala. Ko e hala hono ua' na'e ui ia ko e hala fakama'u fatu pea ko e hala hono tolu,' na'e ui ia ko e hala melomelo. Na'e 'ikai fe'unu e hala ko ia', ko hono 'uhinga ia na'e ui ai ko e hala melomelo'. 'I he lava hono lālānga 'o e lōtaha' na'e toe iiki ange pea toki **hikihiki** pea na'e ui ia ko e levulevu. Na'e 'ikai pulepule'i e lōtaha' 'i he kuohili', ka ko e taimi' ni kuo pulepule'i. Na'e 'ikai kulasi ka kuo kulasi eni 'i he taimi' ni. 'Oku lālānga lōtaha pē pea ko hono 'uhinga ia 'oku ui ai ko e lōtaha'.

[To'o mei he tohi, Tala 'o e lālānga faka-Tonga'.]

NGAAHI FEHU'I:

1. Fokotu'u mai ha kaveinga 'e fe'unga taha ke ngāue'aki ki he konga tohi'.

(maaka 1)

2. Ko e hā e 'uhinga 'o e konga lea ko e **"tākanga 'a pipi mo kahi"** 'o fakatatau ki he'ene hā 'i he palakalafi 1'?

(maaka 2)

P.2

3. Tohi mai ha me'a na'e fetōkehekehe'aki ai e kau lālanga'.

(maaka 1)

4. Hiki mai ha me'a ngāue na'e fetongi'aki e nge'esi pipi' mo e nge'esi kahi'.

(maaka 2)

5. 'Oku ui ko e hā hono 'uluaki fai 'o e lālangá?

(maaka 1)

6. Tohi mai ha fo'i lea 'oku ongo tatau mo e **"hikihiki"**.

(maaka 1)

7. 'Omai ha faikehekehe 'e **UA** (2) 'o e lōtaha' 'i hono fakafehoanaki ki he kuohili.

(maaka 2)

KONGA E: Faka'uhinga Lea (Maaka 10)

Lau 'a e talanoa' ke mahino pea tali e ngaahi fehu'i.

TOKI

1. Ko e taha 'eni ia ha me'angāue ne ngāue lahi'aki 'e hotau kāinga 'i **onoaho**'. Ko e ngaahi ngāue lalahi kotoa pē kuo pau ke faka'aonga'i ai e toki'. Na'e kamata ngāue'aki 'a e tokí ni 'e he kakai Tongá ki he ta'anga mo e tā maka. Na'e ngaohi 'a e toki Tonga' mei he maka' pea mo e 'akau'. Na'e
5. ngaohi e mata'itoki' mei he maka' pea toki faka'esia leva 'aki e va'akau fefeka mo mamafa lelei. Na'e 'osi hano tongi e mata'itoki' pea 'omai mo e va'akau 'esiā pea toki lalava fakataha leva kinaua.

10. Na'e **tuku'au** mai e toki Tonga' pea ha'u mo e fakalakalaka 'o e faifolau', ne **mapuna** fakataha hake 'a e ongo fo'i 'ilo' ni. Ko e 'ilo ki hono ngaohi 'o e pōpao' pea mo e ongo toki', 'a ia ko e toki ko Falevatu' mo e toki ko 'Ungako'. Na'e ngāue'aki e toki Falevatu' ki hono teletele pe tātā e maka' mo e 'akau' ke molemole kae ngāue'aki e toki 'Ungako' ki hono to'oliu ha me'a hangē ko e to'oliu e pōpao'.

NGAAHI FEHU'I:

1. Faka'uhinga'i mai e ngaahi lea ko eni' 'o fakatatau ki he lau 'a e talanoa'?

a. ono'aho

_____ (maaka 1)

e. tuku'au

_____ (maaka 1)

f. mapuna

_____ (maaka 1)

2. Hiki mai 'a e ngāue mahu'inga 'e **UA** (2) na'e 'aonga ki ai e toki'.

(maaka 2)

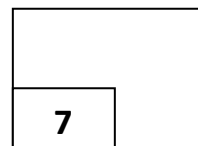
3. Fakamatala'i 'a e anga hono ngaohi 'o e mata'itoki Tongá, 'i he hokohoko totonu.

(maaka 3)

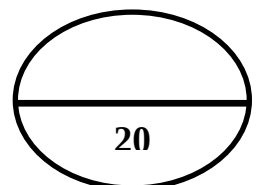
4. 'Omai e faikehekehe 'o e toki Falevatu' mei he toki 'Ungako'.

(maaka 2)

P.5

V.I

VAHE II**LEA TONGA****(MAAKA 15)****KONGA A****Fakafonu****(Maaka 6)**

Lau e konga tohi' ke mahino pea fili e lea Tonga 'oku tonu taha' mei he ngaahi lea 'i he puha' 'o fakafonu 'i he feitu'u 'oku faka'atā atu'.

ha'ao	foli	hopoate	hopohopokia
fekuki	feau	hoihoifua	hohoni

Ko ha māna'ia, na'e toi pē he 'ana ko Fakama'ungamonuu'. Ko e tangata

1. _____ mo kaukaua mo'oni. Na'e ma'unga nofo pē ki he langi 'o 'ene 'eiki' he tafa'aki Faka-Hahake'. Na'a' ne 2. _____ takai he loto 'ana' mo 'ene fuhinga 3. _____ ke 'utu ha vai ke inu mei ai. Na'a' ne 4. _____ pē he tuliki kotoa 'o ma'u ha ki'i vaitō. Neongo e faingata'a hono feinga'i ha me'i vai, na'a' ne kātaki'i pē 5. _____ 'o ne 'ilo 'a hono lelei'. He ko e faingata'a na'a' ne 6. _____ fuoloa mo ia.

KONGA E Fa'u Sētesi (Maaka 4)

Fa'u ha'o sētesi 'o ngāue'aki e ngaahi fo'i lea ko eni ke tonu ki hono 'uhingá.

1. hōhō'ia

2. 'inafō

3. kākunga

4. kalofiamā

KONGA F Lea Mo Hono 'Uhingá (Maaka 5)

Tohi mai e fo'i lea 'oku 'uhinga ki ai e sētesi takitaha.

1. Tāutuku e mānava' ke mate ha taha.

2. Fakautuutu ki he kovi.

3. Feitu'u 'oku 'ulu ki ai e pekiá.

4. Fala pe tupenu faka'ofa'ofa 'oku 'ufi'ufi'aki e pekiá.

5. Ko e aafu e peau' 'i he taimi 'oku fasi aí.

P.7

9

V.II

15

VAHE III**PALŌVEAPE****(MAAKA 15)****KONGA A****Fakatauhua****(Maaka 8)**

Fakahoa 'a e ngaahi Palōveape 'i he **KOLOMU A** pea mo hono 'uhinga 'i he **KOLOMU E**. Tohi'i e mata'itohi 'o e tali tonu taha' 'i he tafa'aki 'oku faka'atā atū.

KOLOMU A**KOLOMU E**

1. _____ Pekepeka sio 'ohuafi.	A. Taha 'oku fai 'aki e kotoa hono ivi' 'ene ngāue'.
2. _____ 'Anga'anga mo fai.	E. Ngāue pe lea, 'oku mahino 'a hono vahevahe lelei'.
3. _____ Hangē ha 'ulua 'ohokaí.	F. Me'a 'oku pehē 'oku puli ka 'oku 'i ai pē.
4. _____ Hangē ha ika kuo vaé.	H. Ko ha taha 'uakai.
5. _____ Tengetenga 'utaki ma'a misi	I. Taha vaivai kuo ne tokoni'i 'a e mālohi'.
6. _____ Nimo 'i Talafau	K. Taha 'oku ta'epau hono 'ulungaanga'.
7. _____ Kikī to'u veka	L. Ko ha me'a 'oku kole ngata'a.
8. _____ 'E homo e hui 'a Lafi'	M. Taha 'oku 'ikai nofo fakataha mo hono to'u'.
	N. Ko ha taha fakapikopiko.
	NG. Ko e teuteu kei mama'o ki ha faingata'a.

KONGA E 'Uhinga (Maaka 7)

Tohi mai e 'uhinga 'o e ngaahi Palōveape ko eni'.

1. He 'oku ai ha ika 'e lele ki he hikú.

2. Teu ke hihi' kae 'ola.

3. Fakaikeika lahi.

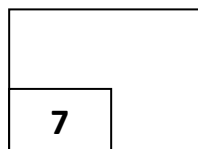
4. Lulu taki lulu.

5. Lofa tala matangi.

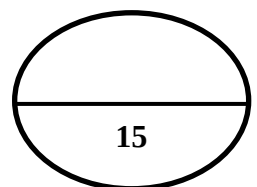
6. Tuai kae nga'i.

7. Tu'u kau 'oi.

P.9

V.III

VAHE IV**KALAMA****(MAAKA 35)****KONGA A****Fakatonutonu****(Maaka 7)**

‘Oku ‘i ai e fo‘i lea sipela hala ‘e (7) ‘i he palakalafi. Hiki e fo‘i lea sipela halá ‘i he puhá pea tohi hono sipela tonú he tafa‘akí.

Teu folau mo ‘eku fa‘ē ki Vava‘u ‘aponiponi. Te ma foki mai pe he vakatatau ‘ihe uike kaha‘u.

	Lea Sipela Hala	Sipela Tonu
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

KONGA E Tu‘unga Fakakalama (Maaka 8)

Hiki mai e tu‘unga fakakalama ‘o e lea ‘oku laine‘i atu he sētesi’.

1. Ko ‘ene fehuhu’ ko Hoamofaleono.

‘ene : _____

ko : _____

2. Lolotonga e kei laumālie ‘ene ‘eiki’.

Lolotonga : _____

e : _____

3. Na’e fokotu‘u foki ‘a Tevita ‘Unga, ko e ‘uluaki Palēmia’ ia.

foki : _____

‘uluaki : _____

4. ‘Oku ‘osi hono fa‘ufa‘u’ pea fakahoko leva.

‘osi : _____

fa‘ufa‘u : _____

KONGA F : Transitive Pe Intransitive (Maaka 6)

Tohi he faka'osinga 'o e sētesi' 'a e fa'ahinga 'oku kau ki ai e sētesi taki taha.
(Transitive pe Intransitive)

1. Na'e paki matala'i'akau 'a e kau fefine'. _____
2. 'Oku lele lelei pē 'enau fakataha'. _____
3. Na'e faliki 'e Sika 'a e fale' 'i he 'aho Tokonaki'. _____
4. Kuo mātuku atu e siasi' he houa pongipongi'. _____
5. Na'e hola e ki'i tamasi'i' he mamalu e po'uli'. _____
6. 'Oku tangi 'i he lalo telie'. _____

KONGA H : Tu'i, Hou'eiki mo e Kakai (Maaka 6)

Fakafonu'aki e ngaahi lea totonu 'oku ngāue'aki ki he Tu'i, Hou'eiki mo e Kakai.

Tu'i	Hou'eiki	Kakai
taka	1.	'ā
2.	fa'ē	finemotu'a
sialea	hinā	3.
4.	kata	ina
fakama'u	5.	kofu
fakama'afu	fakamomofi	6.

KONGA I**Liliu Lea****(MAAKA 8)**

Liliu e ngaahi sētesi ko eni' 'o fakatatau ki he tokolahi 'oku ha'i atu 'i he tafa'aki.

1. Na'a' nau fononga mo kinautolu ki 'api. **(toko taha)**

(maaka 2)

2. Ko kinautolu na'a mau 'uluaki he fe'auhi'. **(toko ua)**

(maaka 2)

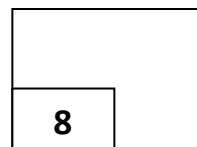
3. 'Oku tokosi'i pē hono familí 'i heni. **(tokolahi)**

(maaka 2)

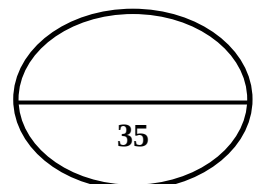
4. Te tau ō pē mo Sia. **(tokotaha)**

(maaka 2)

P.13

V.IV

(Maaka 4)

Fa'u ha'o tu'uaki lelei ki he fakatātā 'oku hā atu 'i lalo'. 'Uluaki fokotu'u ha'o kaveinga.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is a larger margin at the top, followed by several rows of writing space. The paper is framed by a black border.

KONGA F Fa'u Palakalafi (Maaka 7)

KO E PEESI KO 'ENI' 'OKU 'IKAI HA ME'A 'I AI.

KO E PEESI KO 'ENI' 'OKU 'IKAI HA ME'A 'I AI.

FIKA SIVI									

LEA FAKA-TONGA

2016

(KI HE TOKOTAHA MAAKA SIVI' PĒ)

VAHE	MAAKA	MAAKA FAKALELEI	KĀTOA
I Laukonga mo Tali Fehu'i			20
II Lea Tonga			15
III Palōveape			15
IV Kalama			35
V Fatu Tohi			15
KĀTOA			100